

● Geretovszky Zsolt, az aranygyűrűs

NATO-ösztöndíjjal, Londonban

Geretovszky Zsoltot köztársasági elnöki aranygyűrűvel tünteti ki Göncz Árpád a JATE mai tanévnyitóján. A fiatal fizikus jelenleg egy londoni kutatócsoportban dolgozik. Tekintettel arra, hogy csak tegnap, késő este érkezett Szegedre, arra kértük, elektronikus levelezés útján számoljon be pályájának legfontosabb állomásairól, külföldi kapcsolatairól, kutatási témáiról, eddigi sikereiről.

„Iskolai tanulmányaimat a Dugonics András Általános Iskolában kezdtem, ahonnan a Radnóti Miklós Gimnázium speciális kémia-biológia tagozatos osztályába vezetett az utam. Az érettségit követően a József Attila Tudományegyetem következett kémia-fizika szakon. Már másodéves koromban ismerkedni kezdtem a kutatás szépségeivel, sőt 1989 őszétől demonstrátorként a tanítás jelentette kihívásoknak is rendszeresen alkalmam nyílt megfelelni. Munkámat 1990-92 között köztársasági ösztöndíjjal ismerték el. Középiskolai kémia-fizika szakos tanári diplomámat 1992-ben szereztem meg, s még ugyanezen év őszén kerültem a Magyar Tudományos Akadémia Bor Zsolt professzor által vezetett Lézerfizikai Tanszéki Kutatócsoportjához, mint főtítkári ösztöndíjas. A dr. Szörényi Tamás által irányított csapat, melyben tudományos munkámat végeztem, nem volt ismeretlen a számomra, hisz akkor már jó pár éve, 1989 óta velük dolgoztam. A kutatói állás megszerzése azonban nem szakított el teljesen a tanári pályától sem, ugyanis tudományos segédmunkatársi munkám mellett egy éven át óraadóként tanítottam a Kőrössy József Közgazdasági Szakközépiskolában, rengeteg tapasztalatot és életre szóló szép élményeket gyűjtve választott szakmám területén. A tudományos fokozatszerzés rendszerének megváltozása nem tette számomra lehetővé, hogy főtítkári ösztöndíjmal lejártaikor kandidátusi fokozatot szerezzek, így 1995 ősze óta a JATE TTK Fizika doktori programjának PhD hallgatója vagyok a JATE Optikai és Kvantumelektronikai Tanszéken. Ez év tavaszán itt védtem meg doktori értekezésemet.

Ami a külföldi utakat illeti, bár lehetőség rengeteg kínálkozott volna – hála témavezetőm, Szörényi Tamás állhatatos munkájának –, otthonülő természetem miatt viszonylag későn kezdtem el külföldre járni. A „jég” először 1993 őszén tört meg, amikor Linzben, a Johannes Kepler Univerzitát Alkalmazott Fizikai Intézetében töltöttem el két hetet. Az 1994-es év, amellyel, hogy egy újabb rövid linzi látogatást hozott, már Angliába is elvettem. A University College London Elektronikai és Elektromérnöki Intézetében tett egy hónapos látogatásom során megismerkedtem az ultraibolya tartományban sugárzó úgynevezett excimer lámpák működésével és alkalmazásuk lehetőségeivel. E látogatást 1995-ben egy újabb követte, majd 1996

októberében, mint Eötvös ösztöndíjas, már egy hosszabb, fél éves kutatási projektet kezdtem el az angol csoportnál. Jelenleg is Londonban dolgozom, de már mint az Angol Királyi Akadémia NATO ösztöndíjasa.

Konferenciák tekintetében igazán nem panaszkodhatom. 1991 óta kilenc külföldi és öt magyar konferencián volt alkalmam részt venni, melyekből tizenhárom alkalommal előadóként szerepeltem a résztvevők listáján. Nem hiszem, hogy a kutatási pénzek és pályázatokon elnyert különtámogatások nélkül lehetőségem lett volna eljutni Strasbourgba, ahol tématerületem legjelentősebb európai konferenciáját, az E-NRS Spring Meeting-et rendezik minden év tavaszán, és amelyen 1992 májusa óta rendszeresen részt veszek; avagy a svájci Lausanne-ba, ahol 1996-ban már harmadszor adhattam elő a kétféle megrendezésre kerülő Junior Euromat konferencián. Hazámól legtovább Jeruzsálemben jártam; ehhez szintén tudományos eredményeim bemutatása segített hozzá.

Kutatási témám különböző felületek fény segítségével történő átalakítása, megmunkálása. A Szegeden végzett kísérleteim jórészt az oldatba merülő, mikrométeresre fókuszált lézernyalábbal megvilágított minták felületére történő anyagleválási folyamat megértését célozzák, a leváló anyag minőségét, mennyiségét, megjelenését vizsgálva. A módszerrel igen kicsiny mintázatok, rajzolatok hozhatók létre. Kísérleteinkben a megmunkálási folyamat megértésén túl arra kerestünk választ, hogy milyen előnyöket rejt magában a folyadékok alkalmazása szemben a gázokkal nyert felületi vékonyrétegek esetével.

Közel tíz éve már, hogy először megjelentek az excimer lámpák, melyek igen hasznosított szakmám területén. A tudományos fokozatszerzés rendszerének megváltozása nem tette számomra lehetővé, hogy főtítkári ösztöndíjmal lejártaikor kandidátusi fokozatot szerezzek, így 1995 ősze óta a JATE TTK Fizika doktori programjának PhD hallgatója vagyok a JATE Optikai és Kvantumelektronikai Tanszéken. Ez év tavaszán itt védtem meg doktori értekezésemet.

Az első komolyabb eredményeket a Radnóti falai közt nevelkedve értem el. Ott kezdtem el versenyekre járni, ott ismertem meg a versenyre készülést bizsergő hangulatát. Az egyetem évek alatt elért legnagyobb tudományos eredményem a szegedi, majd a XXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencián elért első helyeim, melyeknek aztán nagy szerepe lett abban, hogy 1993-ban az Országos Tudományos Diákköri Tanács Pro Scientia Aranyéremmel tüntetett ki, amire azóta is nagyon büszke vagyok.”

Lejegyezte:
K. G.

● Tandori professzor, a díszdoktor

Az igazi tehetség nem veszhet el

Dr. Tandori Károly: Néha egy messzire ható döntés apróságokon múlik. (Fotó: Karnok Csaba)

1980-ban történt: a dékáni kfézógó délutánján a Dóm téren sütkéreztünk. Már messziről észleltük a dékán úr jellegzetes, szikár alakját. Köszönésünket fogadva biccentett, s megemelte kalapját. A kalapemelés egyébként minden üdvözléshez hozzátartozott, akkor is, ha elsőnek ő vette észre hallgatóját. Amikor beszélgetésünk során dr. Tandori Károly professzort e gesztusra emlékeztetem, a rá jellemző természetességgel csak ennyit mond: „Igyekszem udvarias lenni”.

● **Professzor úr! Ön 1944-ben érettségizett a Baross gimnáziumban, úgy tudom, mérnöki pályára készült, aztán mégis matematika-fizika szakon végzett, miután rövid ideig fizikusként is dolgozott. Mikor határozott végleg úgy, hogy matematikus lesz?**

– Engem a gimnáziumi évek alatt a matematika mellett sok minden érdekelt: irodalom, földrajz, fizika... Végül is a Budapesti Műszaki Egyetemre jelentkeztem, az úgynevezett kultúrtechnológiai karra, ahová fel is vettek. Augusztus végén kaptam az értesítést, hogy a szükséges iratokkal jelenjek ott meg. Akkor azonban Makónál már dörögtek az ágyúk, s úgy döntöttem, ilyen körülmények között nem utazom a fővárosba; itt-hon maradtam, s beiratkoztam a szegedi egyetem matematika-fizika szakára, tudva, hogy mindkét tudomány ismerete szükséges a „mérnökséghez”, s arra számítottam, hogy ha befejeződnék a harcok, fölmegegyek a műegyetemre. Ám az első évben olyannyira megszerettem a matematikát, hogy elhatároztam: márpedig matematikával fogok foglalkozni.

● **Rövid kitérője a fizikához mi okból történt?**

– Véletlenül. Szele Tibor – a később világhírű algebrista – akkor tanársegédként az elméleti fizika tanszéken tanított, ő vezette a másodéveseknek a mechanika gyakorlatot, s ezen olyan jól szerepeltem, hogy néhány

hét múlva már ott dolgoztam díjtalan gyakornokként, egészen 1947-ig, amikor átke-rültem a Bolyai Intézetbe, s itt vagyok azóta is.

● **Nagyívű tudományos és oktatói pályáját oly sokan bemutatták és méltatták, hogy jómagam csak ismételni tudnám őket. Inkább arra volnék kíváncsi: egyért-e azzal az állítással, mely szerint a matematika – hisz’ a természettudományok a matematika eszközeivel leírhatók, azaz a természet „ezen a nyelven beszél” – tulajdonképpen bölcsészettudomány, holott tradicionálisan a természettudományi karon oktatják?**

– A matematika igen széles spektrumú tudomány. Valóban van néhány olyan része, amely inkább bölcsészeti, de az alkalmazott matematika ágai – numerikus analízis, számítástudomány, valószínűség-számítás és matematikai statisztika, stb. – nem sorolhatók a bölcsészettudományok közé. Nemrégiben ismét felerősödtek azok a hangok, melyek szerint a matematikát a humán tudományokhoz kellene sorolni, de aztán minden maradt a régiben.

● **Korábbi interjúiból számomra egy tömondata a legemlékezetesebb: „A matematika szép”.**

– Így van, valóban szép. ● **Ez az állítása „kvüváll-lók” számára bizonyos mértékig mehökkentő; nem gondolt arra, hogy – többek között az ő megfigyeléseire – tanulmányt vagy könyvet írjon a matematika esztétikájáról?**

– Nem, mert ez túl szubjektív vélemény lenne.

● **Említette, hogy egy világhírű algebristánál hallgatott fizikát; végül is kutatásai szakterületétől miért éppen az analízist választotta, miért nem például a geometriát, amely legalább annyira szép?**

– E választás elsősorban az oktatáson múlt. Első évben analízisből a differenciál- és integrálszámítást Kal-már László professzortól tanultam, másodévesben egy szemesztert a legendás Riesz Frigyesztől hallgattam, a funkcionálanalízist Szöke-

falvi-Nagy Béla professzor oktatta – mindenkit most nem szükséges felsorolni. Az algebrát és a geometriát – mivel 1944-ben Rédei professzor még nem tartózkodott Szegeden – olyan matematikusok tanították, akiknek előadásai nem tudtak „megfogni”. Néha egy messzire ható döntés ilyen apróságokon múlik.

● **Aligha vitatható, hogy az egyetemeken hamarabb kezdődött a „rendszerváltás”, mint az országban általában. 1980-81-ben például – a lengyelországi változások hatására – a TTK-ről kiindulva a JATE-n is kialakult egy erős alternatív diákmozgalom. Ön 1975 és 1981 között a természettudományi kar dékánja volt, ám mind akkor, mind azt megelőzően kimaradt a politikai mozgásokból. Nehéz volt ezt elérnie?**

– Ez semmilyen nehézségbe nem került. Egy-szerűen nem hoztak olyan helyzetbe, hogy bele kelljen avatkoznom a politikai természetű ügyekbe.

● **Mi a véleménye az Universitas-konceptió-ról, a felsőoktatási intézmények integrálódásáról, az ezen folyamaton belül egységesülési látszó tanárképzésről?**

– Úgy tűnik, e kérdésekben is követjük a külföldi példákat. Bár megjegyzem, hogy a bizonyos fokú integrációnak vannak komoly előzményei itthon is; annak idején, hiszen az orvosi kar része volt az egységes tudományegyetemnek, mi is együtt hallgattuk a fizikát, a bevezető kémiát az orvos-tanhallgatókkal, a fizikusokkal. Egyelőre az Universitas-konceptió még csak alakulóban van, vitáznak róla. Amíg nincs tisztázva véglegesen az alsó- és középfokú oktatás helyzete, addig ez a kérdés is a levegőben lóg. Az sem világos még, hogy szükség lesz-e főiskolai végzettségű tanárookra vagy nem. Ámbár kétségtelen tény, hogy hosszú évek óta az első szemeszterekben a bevezető analízis és algebra oktatása szinte közösen folyik a főiskolával.

● **Sokat cikkeznek, vitatkoznak az úgynevezett „agyelszívás” jelenség-**

éről. Mennyire jellemző ez a világhírű Bolyai Intézetre? Olyanokról sokat hallani, akik egy vagy több szemeszterre vendégoktatói státust vállalnak, de közülük mennyien maradnak külföldön – végleg?

– Vannak, akik nem jöttek vissza; közülük többen már professzorok.

● **Mindezek mellett a szegedi matematikai iskola továbbra is tartja a magas, nemzetközileg elismert, hosszú évtizedek óta rá jellemző szintet?**

– Meggyőződése, hogy e tekintetben nincs baj.

● **Az önköltséges oktatás bevezetése körüli vita már állásfoglalási mé-retet kezdett ölteni. Mennyire éri érintettnek ebben a természettudományi karokat?**

– Kevésbé érinti őket, mint a népszerűbb szakmákat oktató intézményeket, hiszen a felvételizők pontosan tudják, hogy iskolákat zárnak be, pedagógusokat küldenek el, tehát kevesebb tanárra lesz szükség. Egyéb-ként pedig tudomásul kell venni, hogy ez a világ olyan: akinek több pénze van, az sok tekintetben előnyt élvez. Egy valamire azonban figyelni kell: az igazi tehetségek – akár szegények, akár gazdagok – semmiképp’ se vesszenek el! Ez a legfontosabb.

● **Nem beszélünk még hobbjairól. A kertészkedésről tudok.**

– Ezt családi házunk kertjében változatlanul üzöm. Bélyegeket is gyűjtök – no persze, „amatőrként” –, most százötven híján harmincezeret számlálhatok. Egyre több időm jut a matematikai szakirodalom tanulmányozása mellett más, elsősorban történelmi tárgyú könyvekre.

● **Melyik korszak érdekli a legjobban?**

– A magyar őstörténet, elsősorban a honfoglalás.

● **Látta a Honfoglalás c. filmet?**

– Igen, de nem tetszett. Nagyon szegényes. A nagyon videón néztem meg egy, a Wallace-féle skót függetlenségi harcokról szóló filmet. Annak alkotóitól a mie-nk sokat tanulhattak volna.

Sandi István

Felsőiskolai tanévnyitók

● Munkatársunktól

A hét végén, illetve a jövő hét elején minden szegedi felsőoktatási intézményben megtartják a tanévnyitó ünnepségeket. A jövő héten pedig megkezdődik a beiratkozás a város egyetemeire és főiskoláira.

A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Élelmiszeripari Főiskolai Karának tanévnyitó ünnepsége ma, szeptember 6-án, szombaton 10.30-kor lesz a Belvárosi moziban (Deák F. utca 12.). Az ünnepi tanácsulást Bajuszné Kabók Katalin főigazgató-helyettes nyitja meg, majd Szabó Gábor főigazgató tart ünnepi beszédet. Ezután az első évfolyamos hallgatók eskütétele következik. A József Attila Tudományegyetem tanévnyitó ünnepsége szintén ma, szeptember 6-án, szombaton lesz az egyetem központi épületének Aulájában (Dugonics tér 13.). Mészáros Rezső rektor tanévnyitó beszéde után az első éves hallgatók fogadalomtétele, majd hallgatói díjak átadása következik. Ezután Professor Emeritus Tandori Dezső Horonius Causa Doctorátusát avatják. Göncz Árpád köztársasági elnök Aranygyűrűt ad át Gere-tovszky Zsoltnak, akit Promotio sub auspiciis praesidentis Rei Publicae kitüntetéssel avatnak doktorrá.

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanévnyitó ünnepsége szeptember 7-én, vasárnap 11 órakor lesz a Belvárosi Moziban. Békési Imre főigazgató ünnepi beszéde után kerül sor a Magister Emeritus kitüntető címek, díszoklevelek átadására és az első éves hallgatók fogadalomtételére. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem ünnepélyes tanévnyitója szeptember 8-án, hétfőn 12 órakor lesz a Szegedi Nemzeti Színházban. Dobozy Attila rektor ünnepi beszéde után az első éves hallgatók fogadalomtétele következik, majd az 50-60. éve végzett doktorok veszik át jubileumi diplomájukat. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriuma szintén szeptember 8-án tartja ünnepélyes tanévnyitóját az intézmény nagyertermében (Tisza Lajos körút 79-81.). Az első éves hallgatók eskütétele után dr. Weininger Richard főigazgató tart ünnepi beszédet.

Ötven éve..

● Munkatársunktól

A JATE aranydiplomásai: Bokor János, Gallay István, Hajagos Károly, Kiss Gyula Balázs, Ladányi Ferenc, Szepesvári Ferenc, Berencz Ferencné Böröcz Erzsébet, Papp Gyula, Starcz Rezsőné Árva Gizella, Kertész Lajos, Mészáros Lajos, Milassin Gyuláné Csetneky Erzsébet és Szekere Mária.

Vasdiplomát kapott: Bottka Sándor, Moldoványi Károly, Szabó Mihály, Tarlósy József, Kozma Antal és Sáray Gyuláné Scheffer Gizella.

Gyémántdiplomát kapott: Kubassy (Furman) Tamás, Bodrogyi László, Falcione Lőránt, Harasztsz Tibor, Kapros Ede, Koncz Ferenc, Miklósi J. László, Novák Zoltán, Szöke Gyula, Sebestyén Zoltán, Sándor Jenő, Szántó Károly, Varga Rózsa, Kiss Lajos és Reindl Gézáne Vass Gizella.